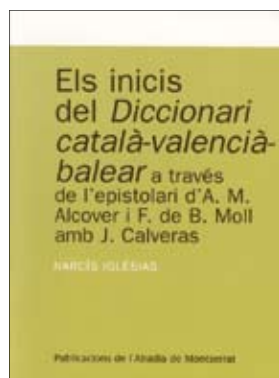

Els inicis del Diccionari C-V-B

Narcís Iglésias, *Els inicis del Diccionari català-valencià-balear a través de l'epistolari d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll amb Josep Calveras (1926-1963)*, PAM, Barcelona 2008.

Narcís Iglésias, professor de filologia catalana de la Universitat de Girona, acaba de publicar un llibre deliciós on documenta, a través de la correspondència conservada en-

tre Calveras, Alcover i Moll, dos episodis no coneguts de la història de la llengua catalana del segle xx: (1) la proposta que el jesuïta Josep Calveras, director de l'Oficina Romànica, va fer a l'inefable i estrambòtic filòleg Mn. Antoni M. Alcover de convertir el gran *Diccionari català-valencià-balear* en «obra pròpia» de l'Oficina Romànica, i (2) la lectura i ús *avant la lettre* que Calveras va fer d'aquest gran diccionari històric i dialectal de la llengua catalana.

Josep Calveras volia construir un pont que permetés el retorn a Barcelona del gran projecte alcoverià i, alhora, que garantís la continuïtat de l'obra, que es trobava en una situació econòmica catastròfica. Les condicions econòmiques proposades per Calveras no van satisfer els dissenys del canonge-filòleg i la idea de Calveras no continuà (1930).

El diccionari dut a terme per Alcover-Moll (1926-1962) és un dels millors diccionaris de la Romània: una obra genial que va néixer de la rauxa de Mn. Alcover i que va rebre forma gràcies a la saviesa absolutament aclaparadora de F.

de B. Moll. Els catalans som tan singulars que vam ignorar, d'una manera gairebé absoluta, el naixement d'aquesta obra. Iglésias afirma: «la història de la llengua catalana contemporània ha estat marcada per la inoportunitat de l'existència del *Diccionari català-valencià-balear* com a mínim en dos moments: en els seus inicis (anys 20 i 30) i al final de la seva publicació (anys 60). En els seus inicis, aquest diccionari va ser rebut amb un silenci eixordador per les principals publicacions catalanes arran de la ruptura de relacions entre el seu autor i el món cultural i polític català. Als anys 60, un cop tots els volums del diccionari ja són al carrer, no és ben rebut en determinats cercles pel fet que podia suposar una ombra al *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra. Francesc de Borja Moll [...] va haver d'esgargamellar-se per fer veure que eren del tot compatibles, atesa la seva diferent naturalesa: un, el DCVB, era fonamentalment informatiu, i l'altre, el Fabra, prescriptiu» (p. 21).

La correspondència que Iglésias

edita i el documentadíssim estudi que l'acompanya mostren que «abans de convertir-se en paper imprès, en objecte físic, en matèria lectora disponible a tothom, el DCVB ja té un lector, un lector únic i excepcional que n'aprofita els fons per als seus estudis lingüístics i els articles a la premsa, les «Consultes de llenguatge» (CL)» (p. 20). Els quadres comparatius de l'estudi de N. I. demostren que el canemàs de les idees i de les dades amb què treballava Calveras provenien fonamentalment de la informació que li fornava Moll en les cartes que li trametia.

L'enyorat P. Batllori va suggerir a N. I. que donés a conèixer les cartes d'Alcover i Calveras, perquè allí hi ha «l'autèntic Alcover» (p. 46). L'encàrrec ha estat acomplert i en llegir aquestes cartes hi descobrim els bons afers del P. Calveras, la personalitat –ja en decadència– del gran Alcover i la talla de gegant –en saviesa, escriptura i humanitat– de Moll. Ens trobem davant una gran lliçó d'història de la llengua catalana del segle xx. ♦

JOAN FERRER (Universitat de Girona)

Daniel Cardona i Civit

Fermí Rubiralta i Casas, *Daniel Cardona i Civit*, Ed. Afers, Barcelona 2008.

Era el 25 de novembre de 1905, a Barcelona, cap al tard. Els militars espanyols que havien assaltat la redacció del *¡Cu-cut!* i la de *La Veu de Catalunya* feien el camí de tornada pel carrer Ferran. A l'alçada de la merceria Borràs, un grupet de saltataulells va llançar des del balcó serradures mulla-

des. Entre els oficials rebrota novament la indignació. Tant és així, que tracten de calar foc a la merceria. Entre els dependents hi ha un jove de quinze anys, Daniel Cardona i Civit (1890-1943), que serà acomiadat *ipso facto* de la botiga de vetes-i-fils. Aquell episodi marcarà per sempre més la seva trajectòria política, que ha estat biografiada per Fermí Rubiralta i Casas amb l'aparició del llibre *Daniel Cardona i Civit* (Editorial Afers, 2008).

També el marcaran els processos d'independència filipí i cubà. I posteriorment, el txecoslovac i l'irlandès. En concret, tant pels fets de Pasqua de 1916 (aixecament militar a Dublín) com la mort de Terence Mc Swiney, batlle de Cork, l'octubre de 1920, després d'una heroica vaga de fam contra el domini anglès sobre l'illa. Això explica que Daniel Cardona s'emmiralli en la lluita armada i, sobretot, en la necessitat d'organitzar-se, tant internament com externament. No és casual que fundi diversos grups polítics (Estat Català, La Bandera Negra, Nosaltres Sols!, Front Nacional de Catalunya) i sigui un acèrrim defensor

d'una internacional de pobles proscrits. En aquesta línia, fa coneixences amb Eamon de Valera, màxim dirigent del Sinn Féin; sense oblidar l'intent de convidar Gandhi a Barcelona arran del seu pas per Londres. Tampoc no dubta a impulsar contactes amb el Deuixième Bureau francès a finals d'agost de 1936 i, més tard, amb els serveis secrets aliats, «als quals proposa la independència de Catalunya sota l'òrbita francesa».

Així, doncs, Rubiralta constata que, a partir de l'etapa Cardona, el camp d'acció de l'independentisme català deixa de ser exclusivament cultural i s'obre a les idees i reptes polítics. No obstant això, el crític Lluís Bonada sosté que Daniel Cardona presentava aspectes que el feien polèmic o contradictori: «Era admirat com a persona i com a polític honest, però, alhora, escarnit per il·lús i somniador; i era molt escoltat i popular per la seva ingent tasca de publicista i activista, però molt poc seguit» (*El Temps*, 8-7-2008). El prestigi d'home sacrificat i generós es consolidarà exercint de batlle de Sant Just Desvern, on tenia la casa pairal, durant els anys

de la guerra (1936-39). En el pròleg del llibre, Jordi Amigó i Barbeta assenyalava que «Cardona tallà l'inici de la violència i evità que s'hi instaurés un cercle de venjances: la repressió del 39 no va trobar arguments sòlids i va ser limitada».

El nacionalisme de Cardona i del seu principal mentor, el Dr. Martí i Julià, era d'abast universal «per a l'alliberament i la recerca del benestar col·lectiu i individual, de caire defensiu [...] de contingut antiimperialista i arrel profundament democràtica». La fermesa i transparència de Cardona el va convertir en «consciència crítica d'altres viaranys polítics menys directes». Això explica que fos crític amb el possibilisme de Francesc Macià i ERC. En aquest sentit, va rebutjar una conselleria que l'Avi li oferia a l'hora de formar govern. Daniel Cardona considerava «pitjor l'absorció que la tirania».

La lectura de biografies de lluitadors incorruptibles, sovint poc conegudes, produeix esfereïment. I és que Cardona ho lliurà tot en bé de l'alliberament català: treball, salut i hisenda. «Jo m'he batut per Catalunya», va deixar escrit. ♦

QUIM GIBERT